

Motion till riksdagen 2024/25:1377

av **Matheus Enholm m.fl. (SD)**

Några valfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om id-kontroller i anslutning till de allmänna valen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationella riktlinjer för utbildning och kontroll av kommunala valinformatörer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om politisk propaganda vid röstmottagningsställena och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om medborgarförslag och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda formerna för medborgarförslag och folkinitiativ samt finansiering av dessa och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om incidentrapportering och myndighetssamverkan och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överklaganden och återföring av mandat och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tystnadsplikt för väljarbiträden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den konservativa idétraditionen utgår från principen om små och noggrant övervägda förändringar över tid. Utvecklingen under de senaste allmänna valen påvisar att det föreligger ett visst reformbehov i vissa valfrågor kopplade till den allmänna rösträttens utövande. Detta är Sverigedemokraternas förslag på området.

Valsedlar

Sverigedemokraterna anser i likhet med Valmyndigheten att partigemensamma valsedlar bör införas. Tidöpartierna har enats om att denna fråga skall utredas under valperioden, varför vi inte driver denna fråga i här aktuell motion.

Tydliga krav på att kunna identifiera sig i vallokalen och vid budröstning

Enligt nu gällande ordning går det att rösta utan att legitimera sig, exempelvis genom att en annan person, en så kallad intygsperson, intygar den röstandes identitet. Kravet på att kunna legitimera sig bör bli absolut. Även om det i ett mycket fåtal fall kan medföra att personer som till exempel dagarna innan valet blivit bestulna på alla sina id-handlingar inte kan rösta, torde fördelarna överväga nackdelarna.

Systemet med intygspersoner kan alltför enkelt utnyttjas, och vid flera tillfällen har det hänt att personer som kommit till sin vallokal för att rösta redan varit avprickade i röstlängden. Detta kan bero på såväl slarv som fusk. Oavsett vilka orsaker som ligger bakom medför detta stora konsekvenser för den enskilde. Genom införandet av obligatoriska id-kontroller samt avskaffande av intygspersoner skulle det dock vara möjligt att införa digital avläsning så att även röstlängden avprickas maskinellt, vilket sannolikt helt skulle åtgärda problemet med felaktigt avprickade personer.

Systemet med budröster fyller ett viktigt syfte, främst för personer som på grund av ålder eller sjukdom inte kan ta sig till vallokalen för att avlägga sin röst. För Sverigedemokraterna är det helt centralt att även dessa människor fortsatt har möjlighet att använda sina demokratiska rättigheter.

Regeringen bör därför utreda hur ett absolut identifikationskrav enligt ovan kan införas och implementeras samt se över hur systemet med budröstning kan bli mer motståndskraftigt mot missbruk och fusk. Samtidigt måste det självklart säkerställas att äldre eller sjuka personer kan använda systemet, så att deras demokratiska rättigheter att rösta inte på något sätt urholkas.

Valinformatörer

Inför valen anställer många kommuner så kallade valinformatörer. Motiveringen till detta sägs vara att höja valdeltagandet bland grupper där valdeltagandet är lågt. Valinformatörerna anställs och utbildas av kommunerna själva. Det finns kända exempel där valinformatörer genom sitt inflytande på olika invandrargrupper rent av försökt sälja dessa röster. Nationella riktlinjer för utbildning och kontroll bör därför utarbetas för de som skall arbeta som valinformatörer. Saklighet och opartiskhet i arbetet kommer att vara särskilt viktiga parametrar. Därutöver behöver staten och kommunerna enas om en gemensam och effektiv kontroll av valinformatörerna.

Politisk propaganda i och invid röstningslokaler

Det är viktigt att de platser där röstmottagning sker är strikt neutrala och utan otillbörlig politisk påverkan. Enligt 8 kap. 3 § vallagen får det inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka väljarna i val- och röstningslokaler. Det är vanligt att

kommunernas valnämnder tar fram riktlinjer om hur man skall förhålla sig till vallagens skrivelser. Vi anser att det är olyckligt att det kan skilja sig stort mellan kommunerna vad som anses vara politisk propaganda och påverkan. Sverigedemokraternas förslag är att ingen propaganda, såsom partipolitisk verksamhet och valsedelsutdelning, får ske i och invid val- och röstningslokaler. Regelverket skall också ses över i fråga om vad som definieras som propaganda så att samma villkor gäller för alla kommuner och utlandsmyndigheter.

Medborgarförslag

Sverigedemokraterna är anhängare av den parlamentariska demokratin men förordar även att demokratin skall komma närmare medborgarna. Ett ypperligt sätt att förena dessa två aspekter av folkstyret är att införa möjligheten för röstberättigade medborgare att lämna medborgarförslag genom en e-petition. En e-petition innebär en lösning där en medborgare kan skicka in ett förslag till riksdagen ungefär som en enskild motion som sedan offentliggörs på en för ändamålet avsedd hemsida. Om förslaget vinner allmänhetens gillande genom att få ett på förhand bestämt antal signaturer skall det underställas behandling i berört riksdagsutskott. Den som är förslagets upphovsman har själv till uppgift att marknadsföra och vinna allmänhetens gehör för sitt eget förslag. Staten skulle med fördel kunna ha huvudansvaret för att en lämplig portal för detta finns tillgänglig online. Ett naturligt andra steg i en sådan process är att bygga ut den så att den även kan användas för folkinitiativ på kommunal nivå. Det bör även utredas om staten bör bära en del av kostnaden för folkinitiativ på kommunal nivå.

Incidentrapportering och ökad samverkan mellan myndigheterna

All form av valfusk och sabotage riskerar att på sikt skada den legitimitet som riksdagsvalen i dag åtnjuter. Valmyndigheten anger i sin erfarenhetsrapport från 2022 års val att man mottog 653 incidentrapporter; en majoritet av dessa rörde valsedlar som hade stulits eller saboterats. Detta kan i värsta fall leda till att valresultatet påverkas. Valmyndigheten skriver vidare att det sker ett betydligt större antal tillbud men att de inte rapporteras in centralt. För att möjliggöra en samlad bild av förekomsten av avvikelser och incidenter nationellt bedömer Valmyndigheten att incidentrapporteringen bör vara obligatorisk för valadministrationen till kommande val.

Sverigedemokraterna har länge påtalat detta och delar problembeskrivningen. För att skapa en översyn kring detta samt komma till rätta med överträdelser och sabotage anser Sverigedemokraterna att man bör inrätta en enhetlig incidentrapportering för Valmyndigheten, Valprövningsnämnden samt de lokala valnämnderna. Ökad samverkan mellan de berörda parterna minskar risken för att allvarliga incidenter och tillbud faller mellan stolarna. Det skall vara ett krav när en röstmottagare eller tjänsteman på Valmyndigheten upptäcker en överträdelse eller brist att anmäla detta vidare. Med detta förslag kan vi minska vårt valsystems sårbarhet mot antidemokratiska krafter som vill påverka eller sabotera valprocessen.

Överklaganden och återföring av mandat

De aktuella bestämmelserna för återföring av mandat i riksdagen samt i regioner och kommuner som är valkretsindelade infördes i syfte att förbättra proportionaliteten i valen, då en bred politisk uppslutning fann det äldre systemet otillräckligt. De allmänna valen 2018 var första gången som bestämmelsen tillämpades.

Interaktionen mellan bestämmelserna för återföring av mandat i 14 kap. vallagen (4 § a–c) och systemet för överklaganden av röster är emellertid snedvriden. Detta har tidigare lyfts fram i Valprövningsnämndens promemoria Erfarenheter av prövningen av överklaganden i 2018 års allmänna val (dnr 14-2019), där man påtalade problematiken.

En indirekt problematik skulle kunna uppstå då ett omval till riksdagen, regionfullmäktige eller kommunfullmäktige endast skall avse det antal fasta mandat och utjämningsmandat som tilldelades den eller de valkretsar som är berörda vid det upphävda valet. Om återföring av mandat sker, exempelvis innan omvalsprocessen påbörjats – som då rör en helt annan valkrets, vilket i riksdagsval betyder en helt annan del av landet – kan detta färga av sig på överklagande- och omvalsprocessen. Därför anser vi att regeringen bör utreda frågan och återkomma till riksdagen med ett förslag på lösning.

Tystnadsplikt för väljarbiträden

En straffsanktionerad tystnadsplikt bör införas för anhöriga eller andra enskilda som hjälper väljare att rösta, och röstmottagare bör åläggas att informera biträden om denna. Riksdagen bör i enlighet med 2020 års valutrednings delbetänkande tillkännage detta för regeringen.

Matheus Enholm (SD)

Fredrik Lindahl (SD)

Lars Andersson (SD)

Martin Westmont (SD)